

مقایسه ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در افراد موفق و ناموفق در ترک اعتیاد*

سبا احمدی^۱، یداله قاسمی‌پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۱۰

چکیده

هدف: هدف از انجام پژوهش حاضر مقایسه ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در افراد موفق و ناموفق در ترک اعتیاد بود. **روش:** پژوهش حاضر از نوع علی-مقایسه‌ای بود. جامعه آماری این پژوهش شامل همه اعضای انجمن معتادان گمنام در شهرستان ملایر به تعداد تقریبی ۴۰۰۰ نفر بود. حجم نمونه شامل دو گروه افراد موفق (۸۶ نفر) و ناموفق (۱۲۶ نفر) در ترک اعتیاد بود که به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی و مقیاس ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی استفاده شد. داده‌های پژوهش با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره تجزیه و تحلیل شد. در این تحلیل متغیرهای سن و سابقه مصرف مواد به عنوان متغیرهای همپراش در نظر گرفته شدند. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد نمرات خرده مقیاس‌های ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در بین دو گروه افراد موفق و ناموفق در ترک اعتیاد، تفاوت معنی‌داری با یکدیگر دارد. افراد موفق نسبت به افراد ناموفق، نمرات ترس از صمیمیت و ناگویی هیجانی کمتری را کسب کردند. همچنین، گروه موفق در ترک اعتیاد نمرات بیشتری را در ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی داشتند. **نتیجه‌گیری:** یافته‌های این پژوهش لزوم توجه به ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، هیجانات درگیر در روابط بین‌فردی و ترس از صمیمیت افراد در حال ترک را از طرف خانواده، دوستان و درمانگران مورد تأکید قرار می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: اعتیاد، ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی، نیازهای بنیادین روان‌شناختی

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول در دانشگاه ملایر است.

۱. کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه ملایر، ملایر، ایران

۲. نویسنده مسئول: استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه ملایر، ملایر، ایران. پست الکترونیک:

y.ghasemipour@malayeru.ac.ir

مقدمه

اعتیاد^۱ شرایط مزمنی است که با رفتارهای اجباری، غیرقابل کنترل و جستجوگرانه برای مواد و مصرف مداوم آن مشخص می‌شود (شعبانلو، علیمزادی، و معاضدیان، ۱۳۹۸). طبق تعریف نسخه پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی^۲، ویژگی اصلی اعتیاد و اختلالات مرتبط با مصرف مواد عبارت است از مجموعه‌ای از نشانه‌های شناختی، رفتاری و فیزیولوژیک که نشان می‌دهند فرد، به رغم مشکلات مهمی که برایش به وجود می‌آید، به مصرف ماده ادامه می‌دهد (انجمن روانپزشکی آمریکا^۳، ۲۰۱۳). بر اساس گزارش سازمان بهداشت جهانی بیش از شش درصد جمعیت جهان (حدود ۲۰۰ میلیون نفر) سوء مصرف مواد مخدر دارند که این میزان در ایران تقریباً دو میلیون نفر برآورد شده است (فیضی، ویسی رایگانی، عبدی، شاکری و مردوخی، ۱۳۹۴). افراد زیادی تلاش می‌کنند تا مصرف مواد را کنار بگذارند، اما ماندن در ترک اعتیاد و پرهیز از مواد سخت‌ترین مرحله تغییر رفتار در افراد وابسته به مواد است. کوب^۴ (۲۰۰۰؛ به نقل از هدایتی، ۱۳۸۴) تخمین می‌زند که ۸۰ درصد از معتادانی که دوره سم‌زدایی را با موفقیت پشت سر گذاشته‌اند ظرف مدت یک سال یا کمتر به مصرف مجدد مواد روی می‌آورند و تنها ۲۰ درصد از آن‌ها بهبودی خود را بعد از سم‌زدایی ادامه می‌دهند. در مطالعه‌ای که در زنجان بین ۹۶ فرد وابسته به مواد مراجعه‌کننده به مرکز بازپروری انجام شد، همه آن‌ها سابقه حداقل یک‌بار ترک اعتیاد را داشته‌اند (دین محمدی، امینی و یزدان‌خواه، ۱۳۸۶؛ خمرنیا و پیوند، ۱۳۹۷). ترک جسمانی مواد چندان مشکل نیست بلکه مشکل اصلی بازگشت مجدد و شروع دوباره مصرف است (لاله، ۱۳۷۹؛ شاطریان، منتی، کسانی، منتی، ۱۳۹۳). به همین دلیل درمان و ترک اعتیاد بدون توجه به عوامل روان‌شناختی امکان‌پذیر نخواهد بود.

پژوهش‌های زیادی در مورد عوامل اجتماعی و جمعیت‌شناختی مؤثر در بازگشت به مصرف مواد صورت گرفته است. طرد اجتماعی، استرس‌های محیطی، بیکاری، مشکلات عاطفی، داشتن دوستان معتاد، دسترسی آسان به مواد مخدر (طراحی و همکاران، ۱۳۹۱)،

1. addiction
2. Diagnostic and Statistical Manual
of Mental Disorder (DSM-5)

3. American Psychiatric Association
4. Cob

اتفاقات ناخوشایند در زندگی و منابع سازگاری افراد (میلر، وستبرگ، هریس و تونیگان^۱، ۱۹۹۶) به عنوان شایع ترین علل عود مطرح شده اند. اکثر این پژوهش ها در زمینه ترک موفق اعتیاد، بر عوامل بین فردی اشاره دارند. هرچند روابط اجتماعی افراد انعکاسی از عوامل درون روانی آن هاست، اما پژوهش های کمی در مورد عوامل درون روانی که فرد در روابط خودش با دیگران تجربه می کند، انجام شده است. از جمله عوامل روان شناختی که به نظر می رسد در ترک موفق اعتیاد می تواند نقش داشته باشد ترس از صمیمیت در روابط اجتماعی، عدم ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی و ناگویی هیجانی است که در بستر روابط بین فردی اتفاق می افتد.

ترس از صمیمیت^۲ به منزله ظرفیت محدود فرد برای به اشتراک گذاشتن افکار و احساسات شخصی با فردی مهم و نزدیک مثل پدر، مادر، همسر، دوست و جز آن است (دسکاتر و تلن^۳، ۱۹۹۱؛ خمرنیا و پیوند، ۱۳۹۷). فقدان این صمیمیت با افسردگی، عزت نفس پایین، اضطراب، رضایت ارتباطی پایین و ایگو ضعیف در ارتباط است (دسکاتر و تلن، ۱۹۹۱؛ اخلاقی، ۱۳۹۱). مفهوم ترس از صمیمیت دربردارنده سه ویژگی است: نخست، محتوا یعنی انتقال اطلاعات شخصی، دوم، ظرفیت هیجانی یعنی احساسات قوی درباره اطلاعات شخصی تبادل شده و سوم آسیب پذیری. افرادی که ترس از صمیمیت دارند خواهان ارتباط بین شخصی هستند ولی از طرد شدن می ترسند، در نتیجه طی ارتباط کلامی و غیر کلامی با دیگران اضطراب را تجربه می کنند (فلاح زاده، فرزند و فلاح زاده، ۱۳۹۰). همچنین اجتناب از روابط صمیمانه می تواند اثرات نامطلوبی بر سلامت هیجانی داشته باشد که منجر به تنهایی، انزوای هیجانی و پاسخ ناکارآمد به استرس می شود (دویی^۴ و تلن، ۱۹۹۳؛ زاهد، اله قلیلو، ابوالقاسمی و نریمانی، ۱۳۸۹؛ کریستال^۵، ۲۰۱۵). وجود استرس در افراد وابسته به مواد از طریق مصرف مواد کنترل می شود. افرادی که از صمیمت می ترسند در معرض مشکلات هیجانی به سر می برند. همان طور که گفته شد یکی از ویژگی های ترس از صمیمیت، ظرفیت هیجانی پایین است. یعنی افرادی که از

1. Miller, Westerberg, Harris & Tonigan
2. fear of intimacy

3. Descutner & Thelen
4. Doi
5. Krystal

صمیمیت می‌ترسند از بیان اطلاعاتی که بار هیجانی دارد امتناع می‌کنند. پژوهش‌ها نیز حاکی از این است که رابطه مثبت و معنی‌داری بین سازه ناگویی هیجانی و مشکلات بین‌فردی وجود دارد (محمدی، ۱۳۹۵). بنابراین، همان‌طور که پژوهش‌ها (تورینو، آنتوناکچی، تاريسانو و لارا^۱، ۲۰۲۱؛ توربرگ^۲، ۲۰۱۹؛ دنکیویچ شیگاتا و شیگاتا^۳، ۲۰۱۸) نشان می‌دهد بین مصرف مواد از جمله الکل و ناگویی هیجانی رابطه وجود دارد، متغیر دیگری که به نظر می‌رسد در موفقیت در ترک اعتیاد مؤثر باشد، ناگویی هیجانی است.

ناگویی هیجانی^۴، به معنای ناتوانی در شناخت و توصیف کلامی هیجان‌ها و نقص در تفکر نمادین مربوط به بیان احساسات، خواسته‌ها و اراده است (شعبانلو و همکاران، ۱۳۹۸). در واقع ناگویی هیجانی یک سازه شخصیتی است که وجه مشخصه آن ناتوانی در درک و بیان هیجانات است (صادقپور، فرهنگی و تیزدست، ۱۳۹۷). پژوهش‌ها نشان داده‌اند، ناگویی هیجانی با بسیاری از اختلالات مثل اضطراب اجتماعی، هراس و سوءمصرف مواد ارتباط دارد. به‌عنوان مثال، در مطالعه کلر و ویلسون^۵ (۱۹۹۴) بیماران وابسته به کوکائین نمرات بالاتری در مقیاس ناگویی هیجانی نسبت به گروه کنترل داشتند. از طرفی، افرادی که در دوره ترک اعتیاد به سر می‌برند، به دلیل دشواری در تشخیص احساسات، اقدام به اجتناب از رابطه صمیمانه با دیگران نموده و همین امر منجر به انزوای اجتماعی در آن‌ها می‌شود. همچنین این افراد در بیان و توصیف احساسات خود مشکل دارند (تیلور، بگبی و پارکر^۶، ۲۰۰۳؛ اعظمی، سهرابی، برجلی و چوپان، ۱۳۹۲)، در همدلی با دیگران ناتوان هستند و از شبکه حمایت اجتماعی ضعیف برخوردار هستند، بنابراین، یکی از مهم‌ترین نیازهای بنیادین روان‌شناختی یعنی ارتباط با دیگران در این افراد ارضا نمی‌شود.

1. Taurino, Antonucci, Taurisano & Laera
2. Thorberg
3. Zdankiewicz-Ścigała, & Ścigała

4. alexithymia
5. Clare & Wilson
6. Taylor, Bagby & Parker

به طور کلی، نیازهای بنیادین روان‌شناختی^۱ از دیگر متغیرهای مهمی است که می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در ترک اعتیاد داشته باشد. با توجه به نظریه خودتعیین‌گری، نیازهای بنیادین روان‌شناختی شامل خودمختاری، شایستگی، و ارتباط با دیگران است (سپماز، دوگان، تمیزال و تل^۲، ۲۰۱۲؛ خردمند، جلالی و اسفندآباد، ۱۳۹۷). این نیازها به صورت فطری در تمامی انسان‌ها وجود دارد (ایوانز، مک‌فرسون و دیویدسون^۳، ۲۰۱۳). خودمختاری به عنوان اولین نیاز پایه، مستلزم درک آن است که، آنچه یک فرد انجام می‌دهد ناشی از انتخاب خود او است (رز و والتر^۴، ۲۰۱۲؛ به نقل از صادقی و برزگر بفرویی، ۱۳۹۸). دومین نیاز، نیاز به شایستگی است که به عنوان تمایل ذاتی افراد برای احساس مؤثر بودن در ارتباط با محیط تعریف می‌شود (دسی و رایان^۵، ۲۰۰۰) و در نهایت نیاز به ارتباط به صورت تمایل ذاتی افراد برای احساس متصل بودن به دیگران و به عنوان عضوی از یک گروه و محبوب دیگران بودن مطرح می‌شود (بامستیر و لیری^۶، ۱۹۹۵)، به گونه‌ای که فرد دوست بدارد و دوست داشته شود. هرچند پژوهش‌هایی در مورد رابطه نیازهای بنیادی با اعتیاد به اینترنت و بازی‌های اینترنتی انجام شده است (کوان و یو^۷، ۲۰۲۰؛ سری، اندرسون و استاوروپولس و هو^۸، ۲۰۱۹)، اما پژوهش‌های کمی در رابطه با اعتیاد به مواد انجام شده است. ویلیامز^۹ و همکاران (۲۰۰۶) نشان دادند افرادی سیگاری که حمایت‌های خودمختارانه بیشتری دریافت کرده‌اند، انگیزه‌های استقلال و شایستگی بیشتری را گزارش می‌کنند و به طور قابل توجهی قطع بیشتر مصرف مواد را گزارش کرده‌اند. پژوهش دیگری (دسی و رایان، ۱۹۸۵) نشان داد انگیزه‌های خودمختاری و شایستگی با تغییر در مصرف تنباکو در بزرگسالان (ویلیامز، کوکس، کویلدز^{۱۰} و دسی، ۱۹۹۹) و قطع طولانی مدت مصرف تنباکو در آنان (ویلیامز و همکاران، ۲۰۱۱) مرتبط

1. basic psychological needs
2. Sapmaz, Dugan, Tamizel & Tel
3. Evans, McPherson & Davidson
4. Rose & Walter
5. Deci & Ryan
6. Bumsters & Leri

7. Kwon & Yu
8. Scerri, Anderson, Stavropoulos & Hu
9. Williams
10. Cox & Kevedes

است. همچنین زلدمن^۱، رایان و فیسل^۲ (۲۰۰۴) دریافتند، بالا بودن انگیزه خودمختاری پیش‌بینی‌کننده میزان عود کمتر و حفظ بیشتر برنامه درمانی است. علاوه بر این، عدم حمایت اجتماعی و احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی در عود اعتیاد نقش دارند (جناآبادی، ناستی زایی و مرزیه، ۱۳۹۶). فلاح، قربان‌شیرودی و زربخش‌بحری (۱۴۰۰) نیز روابط خوب با دیگران و حمایت اجتماعی را یکی از عوامل پایداری در ترک می‌دانند.

با توجه به پژوهش‌های پیشین و اهمیت رابطه متغیرهای ترس از صمیمیت هیجانی، ناگویی هیجانی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی با یکدیگر در پرهیز موفق از مواد، در این پژوهش سعی شده است رابطه هر سه این متغیرها با ترک موفق مواد بررسی شود. برای این منظور به مقایسه این متغیرها در افرادی که در ترک اعتیاد موفق بوده و افرادی که موفق نبوده‌اند پرداخته شده است تا مشخص شود آیا بین افراد موفق و ناموفق در ترک اعتیاد تفاوتی از لحاظ ترس از صمیمیت هیجانی، ناگویی هیجانی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی وجود دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر، جزء پژوهش‌های غیرآزمایشی و از نوع علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری شامل کلیه اعضای انجمن معتادان گمنام^۳ در شهرستان ملایر به تعداد تقریبی ۴۰۰۰ نفر بود که در سال ۱۳۹۸ عضو فعال بودند. هرچند برای پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای حجم نمونه‌ای حداقل برابر ۳۰ نفر توصیه شده است (دلاور، ۱۳۸۰)، اما در این پژوهش بنا بر پژوهش‌های همبستگی، حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان^۴ (۱۹۷۰) و نمونه‌گیری در دسترس ۳۵۰ نفر در نظر گرفته شد که به دلیل ریزش و پاسخ ندادن افراد نمونه به پرسشنامه‌ها، تعداد آن‌ها به ۲۱۲ نفر رسید. حجم نمونه شامل دو گروه افراد (۸۶ نفر) و ناموفق (۱۲۶ نفر) در ترک اعتیاد بود. گروه موفق در ترک شامل افرادی بود که دو سال به صورت مستمر توانسته بودند هیچ‌گونه موادی مصرف نکنند، و گروه افراد ناموفق در ترک اعتیاد شامل افرادی بود که حداقل دو سال عضو انجمن معتادان گمنام

1. Zeldman

2. Fiscella

3. Association of Narcotic
Anonymous (NA)

4. Krejcie & Morgan

بودند و طی این دو سال حداقل سه بار لغزش داشتند. از آنجا که هیچ ملاک مشخصی برای ترک موفق و ناموفق وجود ندارد، موارد مذکور به صورت خود گزارشی توسط شرکت کنندگان جهت قرار گرفتن در گروه های موفق و ناموفق اعلام شد. ملاک های ورود به پژوهش سابقه حداقل دو سال عضویت در انجمن معتادان گمنام، جنسیت مرد و سابقه مصرف مواد به غیر از سیگار بود. ملاک های خروج پژوهش داشتن بیماری مزمن و مبتلا بودن به یکی از اختلالات روانی به جز اختلال وابستگی به مواد بود. در این پژوهش اصول اخلاقی از جمله شرکت داوطلبانه افراد در پژوهش، محرمانه ماندن اطلاعات، عدم ثبت نام و نام خانوادگی افراد و توضیح هدف از پژوهش رعایت شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیری استفاده شد.

ابزار

۱- مقیاس ترس از صمیمیت: این مقیاس توسط دسکاتر و تلن (۱۹۹۱) برای اندازه گیری ترس از صمیمیت ساخته شد. این مقیاس دارای ۳۵ گویه می باشد که بر روی یک مقیاس پنج درجه ای لیکرت (کاملاً این طور هستم تا اصلاً این طور نیستم) نمره گذاری می شوند. سوالات ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۴، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۲۵، ۲۷، ۳۰ به صورت معکوس نمره گذاری می شود. نمرات بالاتر در این مقیاس به معنای دارا بودن ترس از صمیمیت بیشتر می باشد. در پژوهش اسکاتر و تلن (۱۹۹۱) همسانی درونی ۰/۹۳ و پایایی آن ۰/۸۹ محاسبه شده است. همچنین در پژوهش بشارت (۱۳۹۰) ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس ۰/۹۱ محاسبه شده است که نشان دهنده همسانی درونی خوبی می باشد و ضریب همبستگی بین نمره های ۱۱۶ نفر از شرکت کنندگان در دو نوبت ۰/۷۴ محاسبه شد که این ضریب نشانه اعتبار باز آزمایی این مقیاس است. هنجاریابی این آزمون در ایران توسط فلاح زاده و همکاران (۱۳۹۰) با حجم نمونه ۵۶۷ نفری اجرا شد و تحلیل عاملی، دو عامل را در بین ۳۵ سؤال آشکار ساخت: عامل اول ترس از صمیمیت در رابطه با همسر (۳۰ گویه اول) و عامل دوم ترس از صمیمیت در رابطه با دیگران (پنج گویه آخر) است. همسانی درونی کل مقیاس ۰/۸۳، عامل اول، ۰/۸۱ و عامل دوم، ۰/۷۹ به دست آمد. در این پژوهش ضریب

اعتبار بازآزمایی کل مقیاس ۰/۹۲ و برای عامل‌های فرعی اول و دوم به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۵ به دست آمد.

۲- پرسشنامه ناگویی هیجانی تورنتو: مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو که توسط بگبی و همکاران (۱۹۹۴) ساخته شده است، یک آزمون ۲۰ سؤالی و دارای سه زیرمقیاس دشواری در شناسایی احساسات (هفت ماده)، دشواری در توصیف احساسات (پنج ماده) و تفکر عینی (هشت ماده) است که در اندازه‌های پنج درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (کاملاً مخالف) تا نمره ۵ (کاملاً موافق) می‌سنجد. نمره کل نیز از جمع نمرات سه زیرمقیاس برای ناگویی هیجانی کلی محاسبه می‌شود. سؤالات ۱۹، ۱۷، ۱۱، ۸، ۵، ۳، ۱ دشواری در شناسایی احساسات و ۲۰، ۱۶، ۹، ۶، ۲ دشواری در توصیف احساسات و بقیه سؤال‌ها تفکر عینی را تعیین می‌کنند. در نسخه فارسی، مقیاس ناگویی هیجانی تورنتو، ضرایب آلفای کرونباخ برای ناگویی هیجانی کل و سه زیرمقیاس دشواری در شناسایی احساسات، دشواری در توصیف احساسات و تفکر عینی در گروه نمونه وابسته به مواد، به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۷۵ و ۰/۷۲ محاسبه شد که نشان‌دهنده همسانی درونی خوب مقیاس است (بشارت، ۲۰۰۸).

۳- مقیاس ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی: این مقیاس توسط گاردیا، دسی و ریان (۲۰۰۰) ساخته شد که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی را به‌طور کلی و سه نیاز خودمختاری، شایستگی و ارتباط با دیگران اندازه‌گیری می‌کند. مقیاس مذکور شامل ۲۱ ماده است که براساس طیف هفت درجه‌ای لیکرت درجه‌بندی شده است. در این مقیاس سؤال‌های ۳، ۴، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹ و ۲۰ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود و نمرات بالاتر نشان‌دهنده ارضای نیازهای بنیادین بیشتر است. این مقیاس توسط بشارت و رنجبر کلاگری (۱۳۹۲) ترجمه و در مورد نمونه‌های دانشجویی ایران هنجاریابی شده و از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار است، به‌طوری که آلفای کرونباخ آن بین ۰/۸۳ تا ۰/۹۱ مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها

قبل از اینکه به مقایسه متغیرهای وابسته در دو گروه موفق و ناموفق در ترک اعتیاد پرداخته شود، سن و سابقه مصرف مواد (به ماه) در دو گروه بررسی شد. میانگین و انحراف استاندارد این دو متغیر در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱: میانگین و انحراف استاندارد سن و سابقه اعتیاد گروه‌ها

متغیر	گروه	میانگین	انحراف استاندارد
سن	موفق	۳۹/۸۸	۹/۹۵
	ناموفق	۳۴/۰۲	۱۱/۸۶
سابقه مصرف مواد (به ماه)	موفق	۱۵۹/۴۳	۸۸/۹
	ناموفق	۹۳/۵۵	۹۲/۷۹

همان‌طور که جدول ۱ نشان می‌دهد میانگین سن و سابقه مصرف مواد در گروه موفق در ترک اعتیاد بیشتر از گروه ناموفق است. آزمون T برای گروه‌های مستقل نشان داد تفاوت معنی‌داری بین سن ($t = -۳/۷۸, P < ۰/۰۰۱$) و سابقه مصرف مواد ($t = -۵/۱۶, P < ۰/۰۰۱$) بین دو گروه وجود دارد. بنابراین، این دو متغیر به عنوان متغیرهای همپراش در تحلیل کوواریانس چندمتغیری وارد شدند. میانگین و انحراف استاندارد مربوط متغیرهای وابسته پژوهش در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد مربوط به متغیرهای وابسته در دو گروه موفق و ناموفق در ترک اعتیاد

گروه	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
موفق	ترس از صمیمیت	۶۲/۴۰	۱۶/۵۰
	ارتباط با همسر	۱۱/۶۰	۳/۶۳
	ارتباط با دیگران	۱۳/۲۵	۵/۳۱
	دشواری در شناسایی احساسات	۱۱/۴۸	۳/۰۳
	ناگویی هیجانی	۱۹/۱۸	۴/۲۶
	تفکر عینی	۱۶/۷۱	۲/۹۴
ناموفق	نیازهای بنیادین	۱۴/۲۲	۲/۲۷
	روان‌شناختی	۱۸/۷۲	۲/۹۰
	ارتباط با همسر	۱۱۲/۰۸	۱۶/۳۴
	ارتباط با دیگران	۱۸/۲۰	۴/۶۸
	شایستگی		
	ارتباط		

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد مربوط به متغیرهای وابسته در دو گروه موفق و ناموفق در ترک اعتیاد

گروه	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
ناگویی هیجانی	دشواری در شناسایی احساسات	۲۸/۰۱	۴/۵۹
	دشواری در توصیف احساسات	۱۹/۵۲	۳/۴۲
	تفکر عینی	۲۸/۳۱	۴/۲۶
نیازهای بنیادین روان‌شناختی	خودمختاری	۱۱/۲۶	۲/۳۴
	شایستگی	۹/۶۰	۲/۱۶
	ارتباط	۱۳/۱۰	۲/۷۰

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد آزمودنی‌های گروه موفق، دارای بالاترین میانگین در متغیر ترس از صمیمیت در مؤلفه ارتباط با همسر و پایین‌ترین میانگین در زیرمقیاس دشواری در توصیف احساسات بودند. همچنین آزمودنی‌های گروه ناموفق دارای بالاترین میانگین در مؤلفه ارتباط با همسر و پایین‌ترین میانگین در مؤلفه شایستگی بودند. برای مقایسه متغیرهای پژوهش بین دو گروه موفق و ناموفق در ترک اعتیاد، از روش تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده شد. قبل از انجام این تحلیل پیش‌فرض‌های برابری واریانس‌ها و نرمال بودن توزیع داده‌ها در دو گروه بررسی شد. جدول ۳ نتایج آزمون لوین جهت برابری واریانس‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳: نتایج آزمون لوین جهت برابری واریانس‌ها

متغیرها	F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری
ترس از	۰/۷۹۹	۱	۲۱۰	۰/۳۷۳
صمیمیت	۱۲/۷۶۱	۱	۲۱۰	۰/۰۰۱
ناگویی هیجانی	۹/۰۲	۱	۲۱۰	۰/۰۰۳
	۰/۷۳۰	۱	۲۱۰	۰/۳۹۴
	۰/۲۶۳	۱	۲۱۰	۰/۶۰۹
نیازهای بنیادین روان‌شناختی	۶/۴۷۸	۱	۲۱۰	۰/۰۱۲
	۰/۰۸۴	۱	۲۱۰	۰/۷۷۲
	۱/۵۳۶	۱	۲۱۰	۰/۲۱۷

همان گونه که جدول ۳ نشان می دهد، در برخی از متغیرها از مفروضه برابری واریانس ها تخطی شده است و بنابر پیشنهاد تاباکنیک و فیدل (۲۰۰۷) از سطح آلفای مطمئن تری (مثلاً ۰/۰۱) باید برای تعیین معناداری این متغیرها در آزمون F استفاده کرد. از آنجایی که شاخص های چولگی و کشیدگی هر یک از متغیرهای وابسته در دامنه قابل قبول +۱ تا -۱ قرار داشت؛ می توان نتیجه گرفت که متغیرهای مورد نظر از توزیع نرمال برخوردارند. سطح آماره (F) هر سه متغیر در نمرات کل معنی دار بود ($P < ۰/۰۵$) و نشان دهنده این است که واریانس خطای این متغیرها در بین اعضای شرکت کننده (دو گروه پژوهش) متفاوت است و واریانس ها با هم برابر نیستند. جدول ۴ نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره را به طور کلی نشان می دهد.

جدول ۴: آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره

آزمون	مقدار	F	درجه آزادی فرضیه	درجه آزادی خطا	سطح معناداری
آزمون اثر پیلای	۰/۷۴۱	۵۷/۰۷	۱۰	۱۹۹	۰/۰۰۱
آزمون لامبدای ویلکز	۰/۲۵۹	۵۷/۰۷	۱۰	۱۹۹	۰/۰۰۱
آزمون اثر هتلینگ	۲/۸۷	۵۷/۰۷	۱۰	۱۹۹	۰/۰۰۱
آزمون بزرگترین ریشه روی	۲/۸۷	۵۷/۰۷	۱۰	۱۹۹	۰/۰۰۱

طبق جدول ۴ لامبدای ویلکز در سطح ($P < ۰/۰۰۱$) معنی دار است این بدین معنی است که بین دو گروه مورد مقایسه حداقل از نظر یکی از متغیرهای وابسته تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین، از آنجا که بین متغیرهای وابسته همبستگی معنی داری وجود داشت ($P < ۰/۰۱$ و $P < ۰/۰۵$)، می توان از تحلیل کوواریانس چندمتغیری (مانکوا) استفاده کرد. نتایج مقایسه متغیرهای وابسته پژوهش با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس در جدول ۵ آمده است. در این تحلیل متغیرهای سن و سابقه مصرف مواد به عنوان متغیرهای همپراش در نظر گرفته شده اند.

جدول ۵: آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیری برای مقایسه متغیرها در دو گروه پژوهش با کنترل سن و سابقه مصرف مواد

منبع واریانس	متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
ترس از صمیمیت	ارتباط با همسر	۱۰۷۳۰۵/۶۹۴	۱	۱۰۷۳۰۵/۶۴	۴۰۰/۴۲	۰/۰۰۱
	ارتباط با دیگران	۱۷۹۵/۹۷	۱	۱۷۹۵/۹۷	۹۸/۱۶	۰/۰۰۱
گروه ناگویی هیجانی	دشواری در شناسایی احساسات	۸۹۵۴/۳۱	۱	۸۹۵۴/۳۱	۳۸۵/۸۷	۰/۰۰۱
	دشواری در توصیف احساسات	۲۷۵۹/۲۶	۱	۲۷۵۹/۲۶	۲۶۰/۵۶	۰/۰۰۱
	تفکر عینی	۳۵۸۵/۴۶	۱	۳۵۸۵/۴۶	۱۹۳/۰۰	۰/۰۰۱
	نیازهای خودمختاری	۱۲۸۳/۵۰	۱	۱۲۸۳/۵۰	۱۹۲/۹۲	۰/۰۰۱
	بنیادین	۹۱۶/۹۱	۱	۹۱۶/۹۱	۱۹۱/۲۹	۰/۰۰۱
روانشناختی	ارتباط	۱۴۰۵/۵۴	۱	۱۴۰۵/۵۴	۱۸۰/۹۳	۰/۰۰۱

همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد بین دو گروه موفق و ناموفق در ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی و نیازهای بنیادی روان‌شناختی پس از کنترل متغیرهای سن و سابقه مصرف مواد (به ماه) به عنوان متغیرهای همپراش، تفاوت معنی‌داری ($P < ۰/۰۰۱$) با یکدیگر داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد تفاوت دو گروه موفق و ناموفق در ترک اعتیاد، در سه متغیر ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی، نیازهای بنیادی روان‌شناختی آن‌ها معنی‌دار است. همچنین، نتایج نشان داد ترس از صمیمیت در افرادی که موفق به ترک اعتیاد شده‌اند به‌طور معنی‌داری کمتر از افراد ناموفق به ترک اعتیاد می‌باشد. این یافته با پژوهش بشارت (۱۳۹۰) و قادری، بنی‌زاده چپانه و اسمعیلی کورانه (۱۳۹۳) همسو می‌باشد. این پژوهش‌ها بیان می‌کنند افراد وابسته به موادی که در برقراری ارتباط صمیمی با اعضای خانواده، دوستان و اطرافیان قوی‌تر هستند و در این خصوص تلاش می‌کنند، موفقیت بیشتری در ترک اعتیاد دارند. البته در نظر گرفتن این نکته ضروری است که نارسایی در برقراری رابطه عاطفی با دیگران دلیل سوء مصرف مواد نیز می‌باشد (پارکر، تیلور، ایستابروک، شل

و وود^۱، ۲۰۰۸). اعتیاد، خلأ عاطفی و هیجانی، که فرد به دلیل عدم ارتباط درست با اطرافیان دارد را در قالب سبک مقابله‌ای هیجان مدار ناسالم پر می‌کند (فاولر، گولو، الفینستون^۲، ۲۰۲۰). افرادی که وابسته به مواد هستند معمولاً در ارتباطات بین فردی خود مشکل دارند (دینگل، نوس، الحداد و هیدس^۳، ۲۰۱۸) و به همین دلیل در روابط بین فردی خود با همسر و دیگران عواطف منفی را تجربه می‌کنند، این افراد برای رهایی از عواطف منفی و مشکلات بین فردی به مصرف دوباره مواد پناه می‌برند و از این طریق، حتی اگر از مصرف مواد لذتی هم نبرند، باعث می‌شود که مدتی هرچند موقت، مشکلاتشان را در ارتباطات بین فردی فراموش کنند. در این میان اثر دو مؤلفه ترس از صمیمیت یعنی ارتباط با همسر و ارتباط با دیگران حائز اهمیت است. ارتباط فرد معتاد با همسر خود به عنوان شریک زندگی می‌تواند منجر به ایجاد انگیزه، امید و قدرت در فرد معتاد برای ترک موفقیت‌آمیز اعتیاد گردد. ارتباط صمیمی فرد معتاد با همسر خود می‌تواند فشار روانی ناشی از ناکامی‌های اعتیاد و ناامیدی از ترک آن را تا حد بسیاری کاهش دهد و باعث تخلیه روانی فرد معتاد گردد. ارتباط با دیگران هم می‌تواند حس تعلق و ارزشمند بودن را در فرد تقویت نماید. همچنین، فرد معتاد در ارتباط صمیمی با دیگران می‌تواند از تجربیات و توانمندی‌های دیگران به عنوان یک عنصر کمکی در ابعاد اجتماعی و روانی در ترک اعتیاد بهره‌بردار. به عبارتی هنگامی که ترس از صمیمیت در فرد وابسته به مواد مخدر کم باشد فرد بیشتر به سمت کمک گرفتن از سوی دیگران می‌رود و از حمایت‌های اجتماعی دیگران برخوردار می‌شود. بنابراین با کاهش ترس از صمیمیت میزان ارتباط با دیگران به عنوان یکی از مؤلفه‌های نیازهای بنیادین روانشناختی افزایش می‌یابد.

همچنین، نتایج نشان داد ناگویی هیجانی در افرادی که موفق به ترک اعتیاد شده‌اند به طور معنی داری کمتر از افراد ناموفق به ترک اعتیاد می‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش شعبانلو و همکاران (۱۳۹۸)، بشارت، حافظی، رنجبر شیرازی و رنجبری (۱۳۹۷)، پاسبانی اردبیلی، مهدی زاده هنجنی و قنبری پیرکاشانی (۱۳۹۷)، اسماعیلی شهناء، شالچی و احمدی

(۱۳۹۶) همسو می‌باشد که همه به تفاوت و اثر این ویژگی در ترک اعتیاد افراد اشاره کرده‌اند. افرادی که ناگویی هیجانی دارند و به‌طور نامناسبی هیجان‌های خود را ابراز می‌کنند در جلب حمایت دیگران و تعاملات اجتماعی با مشکل مواجه هستند. در این میان، افرادی که در دوره ترک به‌سر می‌برند چنانچه به‌دلیل ناگویی هیجانی دچار مشکلات بین‌فردی باشند به‌دلیل استرس‌های ناشی از مشکلات بین‌فردی به‌راحتی نمی‌توانند در ترک بمانند. در واقع یکی از دلایل گرایش مجدد افراد به مصرف مواد و عود اعتیاد، اختلال در حوزه هیجان‌ها است (زاهد و همکاران، ۱۳۸۹). به عنوان مثال، همان‌گونه که دنکیویچ شینگاتا و شینگاتا (۲۰۱۸) و توربرگ (۲۰۱۹) عنوان می‌کنند افراد وابسته به الکل ناگویی هیجانی بیشتری از افراد غیر وابسته دارند. افراد وابسته به مواد که هیجانات خود را با اعضای خانواده، دوستان، مددکاران و مشاوران بیشتر مطرح می‌کنند، قدرت و موفقیت بیشتری در ترک اعتیاد دارند. افراد مبتلا به ناگویی هیجانی به دیگران شک دارند و کمتر به دیگران اعتماد می‌کنند (دی‌ریک و وانهیول^۱، ۲۰۰۷). بنابراین، می‌توان از عامل ناگویی هیجانی به‌عنوان یک عامل مؤثر در ترک اعتیاد افراد نام برد. نمی‌توان اثر سه مؤلفه ناگویی هیجانی یعنی دشواری در شناسایی هیجانات، دشواری در توصیف هیجانات و تفکر عینی را نادیده گرفت. عواطف و احساسات همزمان با بروز یک رویداد ایجاد می‌شوند و ضمن ارتباط با عوامل درونی خوش آیند یا ناخوش آیند، معنی و مفهوم می‌یابند. بنابراین، علی‌رغم اینکه برانگیختگی‌های فیزیولوژیک مانند اسپاسم عضلانی، افزایش ضربان قلب و تعریق، موجب تغییراتی جهت کسب آمادگی برای اجرای فعالیت می‌شوند، اما آنچه موجب شناخت فرد نسبت به آن فعالیت می‌شود، ناشی از هیجانات فرد بوده و نوع و میزان واکنش به یک رویداد را تعیین می‌کنند. شناسایی هیجانات افراد معنادار ابزار قدرتمندی در برخورد مناسب با اعتیاد است و زمانی که فرد بتواند هیجانات خویش را توصیف کند، کنترل بیشتری بر رفتار خویش خواهد داشت.

نتایج همچنین نشان داد ارضای نیازهای بنیادی روان‌شناختی در افرادی که موفق به ترک اعتیاد شده‌اند بیشتر از افراد ناموفق در ترک اعتیاد بود. این یافته با نتایج پژوهش

فلاح و همکاران (۱۴۰۰)، دوریاوا (۲۰۱۸)، ویلیامز و همکاران (۲۰۰۶) همسو می باشد که به تفاوت و اثر این ویژگی افراد در ترک اعتیاد اشاره کرده اند و معتقدند اگر نیازهای بنیادین روان شناختی به نحو درستی ارضا شوند منجر به افزایش سازگاری اجتماعی و احترام به خود در افراد معتاد برای ترک اعتیاد می گردد. در تبیین این یافته می توان گفت، سه نیاز روان شناختی، به خصوص ارتباط با دیگران، نیازهای ذاتی، بنیادین و جهان شمول هستند (دسی و ریان، ۲۰۰۰) که بایستی ارضا شوند. از این رو، وقتی افراد وابسته به مواد نتوانند با سایر افراد ارتباط بهتری برقرار کنند، به مصرف مواد به عنوان راهی برای پر کردن این خلاء به عنوان یک مکانیزم دفاعی ناپخته ادامه خواهند داد. نیازهای بنیادین روان شناختی دارای سه مؤلفه خودمختاری، شایستگی و ارتباط با دیگران می باشد. خودمختاری به عنوان عاملی نگر بسته می شود که در زندگی افراد وابسته به مواد، نقش اساسی دارد و آن ها را آزاد به تصمیم گیری و انتخاب در مورد کیفیت زندگی شان به خصوص در مورد ترک اعتیاد می کند و فارغ از تأثیرات و دخالت های بیرونی است. پژوهش ها نیز نشان می دهد بالا بودن انگیزه خودمختاری پیش بینی کننده میزان عود کمتر و حفظ بیشتر برنامه درمانی است (زلدمن و همکاران، ۲۰۰۴). همچنین، احساس شایستگی در فرد معتاد در مواجهه و تعامل با محیط، قابلیت اجرای وظایف مختلف و توان خلق آثار مطلوب و ممانعت از آثار نامطلوب را، شکل می دهد. این ویژگی می تواند باعث تقویت رفتار مطلوب و تضعیف رفتار نامطلوب در فرد برای ترک موفقیت آمیز اعتیاد گردد. همچنین، مهارت های ارتباطی را اغلب به عنوان مجموعه پیچیده ای از مهارت ها در افراد معتاد در نظر می گیرند که ابعادی مانند ارتباط و حل مسئله، تصمیم گیری و جرأت ورزی، تعاملات با اطرافیان و خودمدیریتی را شامل می شود (ونگر، سیلوا اولیور و اندرتا، ۲۰۲۱). موفقیت در انجام این مهارت ها، به افرادی که در ترک مواد موفق بوده اند احساس شایستگی می دهد و به نوبه خود نیاز به ارتباط با دیگران را ارضا می کند. در انجمن معتادان گمنام، نیازهای بنیادین فرد در حال ترک، تا حدودی ارضا می شود چرا که امکان برقراری ارتباط فرد با افرادی که مشکلی مشابه داشته اند وجود دارد و فرد در این گروه ها به راحتی

در رابطه با دیگران قرار گرفته و از تجربیات خود سخن می گوید. از سوی دیگر، به دلیل اینکه فرد به اختیار و اراده خود، تصمیم به ماندن در انجمن معتادان گمنام و ترک اعتیاد گرفته است، نیاز به خودمختاری در فرد تا حدودی ارضا می شود و فرد در حال ترک خود را در سرنوشت خود سهیم می داند. بنابراین، تمام این عوامل دست به دست هم می دهد تا فرد ترک اعتیاد موفق را تجربه کند.

در نهایت، با توجه به اینکه جامعه پژوهش حاضر از میان اعضای انجمن معتادان گمنام بود، پیشنهاد می شود جهت افزایش تعمیم پذیری، در جمعیت هایی به جز انجمن معتادان گمنام نیز چنین پژوهشی انجام شود. همچنین پیشنهاد می شود، برنامه های آموزشی جهت کاهش ترس از صمیمیت و ناگویی هیجانی و نیز افزایش ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی در افراد ناموفق در ترک اعتیاد تدوین شود.

منابع

اخلاقی، فریده (۱۳۹۱). رابطه افسردگی، اضطراب، عزت نفس، رضایت زناشویی و عوامل جمعیت شناختی با ترس از زایمان در زنان نخست زای. *مجله اصول بهداشت روانی*، ۱۴ (۵۴)، ۲۲-۳۱.

اسماعیلی شهناء، معصومه؛ شالچی، بهزاد و احمدی، عزت الله (۱۳۹۶). نقش دشواری در تنظیم هیجان به عنوان متغیر میانجی در تبیین رابطه کارکرد خانواده و ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی با اعتیاد پذیری. *فصلنامه اعتیاد پژوهی*، ۱۱ (۴۲)، ۲۴۸-۲۳۰.

اعظمی، یوسف؛ سهرابی، فرامرز؛ برجعلی، احمد و چوپان، احمد (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش تنظیم هیجان مبتنی بر مدل گراس بر کاهش خشم در افراد وابسته به مواد مخدر. *فرهنگ مشاوره و روان درمانی*، ۴ (۱۶)، ۶۸-۵۸.

بشارت، محمدعلی (۱۳۹۰). بررسی ویژگی های روانسنجی فرم کوتاه خودتنظیم گری در نمونه ای از جامعه ایران. *روانشناسی بالینی و مشاوره*، ۱ (۲)، ۷۰-۵۲.

بشارت، محمدعلی (۱۳۹۰). بررسی ویژگی های روانسنجی مقیاس ترس از صمیمیت. *گزارش پژوهشی*، دانشگاه تهران.

بشارت، محمدعلی؛ حافظی، الهه؛ رنجبر شیرازی، فرزانه و رنجبری، توحید (۱۳۹۷). مقایسه ناگویی هیجانی و مکانیسم های دفاعی در بیماران مبتلا به افسردگی اساسی، اضطراب فراگیر، و سواس فکری- عملی و جمعیت عمومی. *مجله علوم روان شناختی*، ۱۷ (۶۶)، ۱۹۹-۱۷۷.

بشارت، محمدعلی و رنجبر کلاگری، الهه (۱۳۹۲). مقیاس ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی پایایی، روایی و تحلیل عاملی. *فصلنامه اندازہ گیری تربیتی*، ۴(۱۴)، ۱۶۷-۱۴۸.

پاسبانی اردبیلی، محسن؛ مهدی زاده هنجنی، هانیه و قنبری پیرکاشانی، نیکزاد (۱۳۹۷). اعتیاد در خانواده: مروری بر مؤلفه‌های خانوادگی مرتبط با اعتیاد. *فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد*، ۵(۱۷)، ۳۶-۱۳.

جناآبادی، حسین؛ ناستی‌زایی، ناصر و مرزیه، افسانه (۱۳۹۶). نقش حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی در عود اعتیاد (مطالعه موردی: معتادان خودمعرف به مراکز ترک اعتیاد زاهدان). *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۱۱(۴۴)، ۱۰۶-۹۲.

خردمند، سعدی؛ جلالی، محمدرضا و اسفندآباد، حسن (۱۳۹۷). مقایسه همدلی شناختی و عاطفی در دو گروه دارای سبک شخصیت جرأت‌ورز و ضداجتماعی. *تازه‌های علوم شناختی*، ۲۰(۳)، ۱۱۴-۱۲۶.

خمرنیا، محمد و پیوند، مصطفی (۱۳۹۷). علل بازگشت به اعتیاد به مواد مخدر و راهکارهای پیشنهادی در مراجعه کنندگان به مراکز ترک اعتیاد: یک مطالعه کیفی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۷(۶)، ۵۳۸-۵۲۳.

دلاور، علی (۱۳۸۰). *روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی*. تهران، نشر ویرایش.

دین محمدی، محمدرضا؛ امینی، کوروش و یزدان‌خواه، محمدرضا (۱۳۸۶). بررسی عوامل محیطی و اجتماعی مؤثر بر گرایش مجدد به مصرف مواد افیونی از دیدگاه معتادان خودمعرف مرکز پذیرش درمان و پیشگیری سازمان بهزیستی زنجان. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی زنجان*، ۱۵(۵۹)، ۹۴-۸۵.

زاهد، عادل؛ اله‌قلیلو، کلثوم؛ ابوالقاسمی، عباس و نریمانی، محمد (۱۳۸۹). ارتباط بین راهبردهای تنظیم هیجان و رفتار بین فردی در سوء مصرف کنندگان مواد. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۳(۱۱)، ۹۹-۱۱۴.

شاطریان، محسن؛ منتی، رستم؛ کسان، عزیز و منتی، والیه (۱۳۹۳). عوامل مرتبط با عود اعتیاد در بیماران مراجعه کننده به مراکز ترک اعتیاد شهر ایلام. *مجله دانشگاه علوم پزشکی ایلام*، ۲۲(۶)، ۱۶۵-۱۷۳.

شعبانلو، سعید؛ علی‌مرادی، محجوبه و معاضدیان، آمنه (۱۳۹۸). مقایسه ناگویی هیجانی و خشم در دو گروه وابسته به مواد مخدر و محرک با افراد سالم. *مجله سلامت روانی*، ۲۰(۵)، ۳۶۷-۳۶۲.

صادقپور، رقیه؛ فرهنگی، عبدالحسین و تیزدست، طاهر (۱۳۹۷). رابطه علایم جسمانی سازی با دشواری در تنظیم هیجان، ناگویی خلقی و رویدادهای آسیب‌زا در نوجوانان بزه‌کار. *طب انتظامی*، ۷(۳)، ۱۲۸-۱۲۳.

صادقی، مسعود وبرزگر بفرویی، مهدی (۱۳۹۸). نقش واسطه‌ای هیجانات تحصیلی در رابطه‌ی نیازهای بنیادی روان‌شناختی و رضایت تحصیلی دانشجویان. *پژوهش در آموزش علوم پزشکی*، ۱۱ (۲)، ۴۳-۳۲.

طراحی، محمدجواد؛ انصاری، حسین؛ حیدری، کاظم؛ شرهانی، اسعد؛ اکرمی، رحیم و هلاکویی نائینی، کوروش (۱۳۹۱). بررسی دیدگاه کارشناسان ترک اعتیاد و معتادان خودمعرّف مراجعه‌کننده به مراکز ترک اعتیاد شهر خرم‌آباد در مورد عوامل مرتبط با عود اعتیاد سال ۱۳۸۹. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۲(۴)، ۳۰۸-۳۰۰.

فلاح، بهار؛ قربان‌شیرودی، شهره و زربخش‌بحری، محمدرضا (۱۴۰۰). ترک اصیل و پایدار: الگوی پایداری در ترک مبتنی بر تجارب زیسته افراد وابسته به مواد بهبودیافته با روش نظریه زمینه‌ای. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، ۱۵(۶۰)، ۱۸۲-۱۴۳.

فلاح‌زاده، هاجر؛ فرزاد، ولی‌اله و فلاح‌زاده، محمود (۱۳۹۰). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس ترس از صمیمیت. *فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی*، ۵(۱)، ۷۹-۷۱.

فیضی، حسین، ویسی رایگانی، علی اکبر، عبدی، علیرضا، شاکری، جلال و مردوخ، مهدی (۱۳۹۴). علل گرایش به مصرف مواد از دیدگاه مراجعه‌کنندگان به مراکز ترک اعتیاد استان کرمانشاه. *نشریه پژوهش توانبخشی در پرستاری*، ۲(۲)، ۵۶-۴۷.

قادری، هلاله؛ بنی‌زاده چپانه، قسیم و اسمعلی کورانه، احمد (۱۳۹۳). سبک‌های هویت، احساس تنهایی و ترس از صمیمیت در افراد معتاد به اینترنت و افراد بهنجار. *فصلنامه مطالعات ملی*، ۱۵(۴)، ۱۱۸-۱۳۶.

لاله، محمود (۱۳۷۹). *اعتیاد: بیماری فردی فاجعه اجتماعی*. تهران: انتشارات تیمورزاده. محمدی، نعیم (۱۳۹۵). تأثیر ناگویی خلقی بر مشکلات بین فردی در مددجویان زندان مرکزی شهر کرمان. *فصلنامه مددکاری اجتماعی*، ۵(۲)، ۵۵-۴۷.

هدایتی، نرگس (۱۳۸۴). *بررسی ویژگی‌های فردی محافظت‌کننده در برابر اعتیاد در معتادان گمنام شهرستان شیراز*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.

References

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5*.

- Bagby, R.M., Parker, J.D., Taylor, G.J. (1994). The twenty item Toronto Alexithymia scale-I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *Journal of Psychosomatic Research*, 38(1), 23-32.
- Besharat, M. A. (2008). Assessing reliability and validity of the Farsi version of the Toronto Alexithymia Scale in a sample of substance-using patients. *Psychological Reports*, 102(1), 259-270.
- Bumeister, R. & Leary, M. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497-529.
- De Rick, A, Vanheule, S. (2007). Alexithymia and DSM-IV personality disorder traits in alcoholic inpatients: A study of the relation between both constructs. *Personality and Individual Differences*, 43(1): 119-29.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “What” and “why” of goal pursuits: human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(3), 319-338.
- Descutner, C. J., & Thelen, M. H. (1991). Development and Validation of a Fear of Intimacy Scale. *Psychological Assessment*, 3(2), 218-225.
- Dingle, G. A., Neves, D. D. C., Alhadad, S. S., & Hides, L. (2018). Individual and interpersonal emotion regulation among adults with substance use disorders and matched controls. *British Journal of Clinical Psychology*, 57(2), 186-202.
- Doi, S., & Thelen, M. (1993). The Fear of Intimacy Scale: Replication and Extension. *Psychological Assessment*, 5(7), 377-383.
- Durjava, L. (2018). Relationship between recalled parental bonding, adult attachment patterns and severity of heroin addiction. *MOJ Addiction Medicine & Therapy*, 5(4), 170-176.
- Evans, P., McPherson, G. E., & Davidson, J. W. (2013). The role of psychological needs in ceasing music and music learning activities. *Psychology of Music*, 41(5), 1-20.
- Fowler, J., Gullo, M. J., & Elphinstone, R. A. (2020). Impulsivity traits and Facebook addiction in young people and the potential mediating role of coping styles. *Personality and Individual Differences*, 161, 109965.
- Guardia, G. J. Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). Within-Person variation in security of attachment: A self theory perspective on attachment, Need Fulfillment and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 367-384.
- Keller, D. S., & Wilson, A. (1994). Affectivity in cocaine and opiate abusers. *Psychiatry*, 57(4), 333-347.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Krystal, H. (2015). *Integration and self healing: Affect, trauma, alexithymia*. Routledge.
- Kwon, M. S., & Yu, J. S. (2020). Development and effect of a smartphone overdependence prevention program for university students based on self-determination theory. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 50(1), 116-131.

- Miller, W. R., Westerberg, V. S., Harris, R. J., & Tonigan, J. S. (1996). What predicts relapse? Prospective testing of antecedent models. *Addiction*, 91(12s1), 155-172.
- Parker, J.D., Taylor, R.N., Eastabrook, J. M., Schell, S. L. Wood, L. M. (2008). Problem gambling in adolescence: Relationships with internet, misuse, gaming abuse and emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 45, 174-180.
- Sapmaz, F., Dogan, T., Sapmaz, S., Temizel, S., & Tel, F. D. (2012). Examining Predictive Role of Psychological Need Satisfaction on Happiness in terms of Self-Determination Theory. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 55, 861-868.
- Scerri, M., Anderson, A., Stavropoulos, V., & Hu, E. (2019). Need fulfilment and internet gaming disorder: A preliminary integrative model. *Addictive Behaviors Reports*, 9, 100144.
- Tabakhnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics (5th ed.)*, Boston: Allyn & Bocon.
- Taurino, A., Antonucci, L. A., Taurisano, P., & Laera, D. (2021). Investigating defensive functioning and alexithymia in substance use disorder patients. *BMC Psychiatry*, 21(1), 1-12.
- Taylor, G. J., Bagby, R. M., & Parker, J. D. (2003). The 20-Item Toronto Alexithymia Scale: IV. Reliability and factorial validity in different languages and cultures. *Journal of Psychosomatic Research*, 55(3), 277, 283.
- Thorberg, F. A., Young, R. M., Hasking, P., Lyvers, M., Connor, J. P., London, E. D., ... & Feeney, G. F. (2019). Alexithymia and alcohol dependence: The roles of negative mood and alcohol craving. *Substance use & misuse*, 54(14), 2380-2386.
- Wagner, M. F., Silva Oliveira, M. D., & Andretta, I. (2021). Evaluation and Training of Social Skills in Alcohol an Other Drugs Users. In *Psychology of Substance Abuse* (pp. 259-273). Springer, Cham.
- Williams, G. C. Patrick, H. Niemiec, C. P. Ryan, R. M. Deci, E. L. & Lavigne, H. M. (2011). The smoker's health project: a self-determination theory intervention to facilitate maintenance of tobacco abstinence. *Contemporary Clinical Trials*, 32(4), 535-543.
- Williams, G. C., Cox, E. M., Kouides, R., & Deci, E. L. (1999). Presenting the facts about smoking to adolescents: Effects of an autonomy supportive style. *Archive of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 153, 959-964.
- Williams, G. C., McGregor, H. A., Sharp, D., Levesque, C., Kouides, R. W., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2006). Testing a self-determination theory intervention for motivating tobacco cessation: supporting autonomy and competence in a clinical trial. *Health Psychology*, 25(1), 91.
- Zdankiewicz-Scigała, E., & Scigała, D. K. (2018). Relationship between attachment style in adulthood, alexithymia, and dissociation in alcohol use disorder inpatients. Mediation model. *Frontiers in Psychology*, 9, 2039.
- Zeldman, A., Ryan R. & Fiscella, K. (2004). Motivation, Autonomy support, and entity beliefs: Their role in methadone maintenance treatment. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 5, 675-696.